

MOJ JUNAK NOČE VEČ MED GLADIATORJE

Igor Karlovšek: »Če malo pretiravam, lahko rečem, da je roman avtobiografija ... Bil sem zelo tekmovalen otrok in mladostnik. Nikoli nisem popustil.«

(foto arhiv Večera)

Mladinski roman Preživetje je dvodelen, zgodbo o Simonovem iskanju novega življenjskega cilja po prometni nesreči, ki mu je preprečila kariero vrhunskega športnika, o njegovem samopotrjevanju v naravi povežete s kriminalko, ko postane Simon rešitelj ugrabljene deklice ... Ste od začetka hoteli vse to ali se je napletlo med pisanjem?

Roman se je že dolgo kuhel v meni z vso vsebino. Nič se ni rodilo ali napletlo med pisanjem, razen malenkosti, ki jih prinese dober ali slab dan, ko sedim za računalnikom. Res je tudi, da je urednica predlagala, naj srednji del, to je zgodbo preživetja v naravi, skrajšam in uravnotežim po dolžini z drugim delom. Želel sem poudariti tri pomembne točke. Družino in družinske odnose ter iskanje novega smisla življenja nekoga, ki je dotlej vedel le za šport, je prva, preživetje v naravi druga in razplet z reševanjem ugrabljenega dekleta, ki je pomeni hkrati razrešitev konflikta iz prvega dela, je tretja točka mojega zanimanja. Dramaturško in literarno kritično pa gre za mešanje problemskega in žanrskega

romana. Prvi je pri nas morda precenjen in drugi neupravičeno podcenjen. Z dvodelnostjo, ki jo običajno literarna stroka odklanja, pa sem ustvaril nekaj novega, predvsem v želji po iskrenosti (problem-ski del) in po napetosti (žanrski del) in da bi otroci roman radi brali.

Mislil si, da bo mlade bralce pritegnil predvsem akcijski del, mene pa je najbolj prepričala socialno-psihološka umeščenost protagonista, torej odnosi v družini. Simonova motivacija je sebi, predvsem pa očetu dokazati, da zmore, da je vendarle »zmagovalec«, četudi ne more več tekmovali na smučeh. Staršev, ki hočejo zmagovalce, je v tem tekmovalnem času vse več, kajne? In vse manj jim je to nerodno priznati ...

Upam, da bo bralce pritegnil roman kot celota. Vživel sem se v pisanje, in če malo pretiravam, lahko rečem, da je roman avtobiografija. Besedilo je kar bruhalo iz mene in skoraj ni bilo popravkov. Bil sem zelo tekmovalen otrok in mladostnik. Nikoli nisem popustil. Žal sem majhen in zato v športu nisem zlezel daleč, sem pa igral nogomet, košarko, rokomet. Pa klavir in violino. Glasbo obožujem in naravo tudi. In rad sem junak. Nisem se lotil pisanja zato, da preambiciozne starše postavim na realna tla. To naredi kar življenje samo. To so hude šole za starše in za otroke. Pred leti smo se spraševali, kaj se dogaja na Japonskem, kjer otroci tekmujejo v šolah za boljši uspeh, da se lahko potem vpišejo na boljše šole. Dogajali so se tragedije in samomori. Dovolj sem star in izkušen, da čutim, kako so se naše vrednote spremenile. Tudi naša družba postaja kapitalistično usmerjena v uspeh posameznika. Življenje je postalo šov in biznis. Zmagovalec prinaša denar, kdor je drugi, je že poraženec. Mediji usmerijo žaromete v najboljše, slava pa je kratka in že današnji junak je jutri pozabljen, če ni nove zmage. Goltanje

za slavo, denarjem, uspehi, zmagami ... vse to pa ima svojo ceno. Moj mladi junak to izkusi na svoji koži in noče več med gladiatorje. Noče biti Ilka, ki se vrže v brezno, na glavo. Včasih noge prehudega napora ne vzdržijo.

Verjamem, da večina hoče močne otroke vendarle zaradi otrok samih, zaradi skrbi za njihovo preživetje v krutem svetu in ne direktno za starševsko samopromocijo, ampak vseeno, ali znajo postaviti meje svojim željam za otroke?

Žalostno je gledati, kadar se jim to ne posreči. Takrat so nesrečni sami starši, še bolj pa otroci. Na srečo ni ne v življenju ne v športu bližnjic in se vse običajno postavi pravočasno na svoje mesto. Če dvignejo starši letvico previsoko zaradi lastnih ambicij, otrok ne more čez. Potem se le spomnijo, da je nekaj narobe in se strasti in prevelika pričakovanja umirijo. Ljubezen do otroka običajno prevlada in starši sprejmejo razočaranje, ki je največkrat njihovo in ne otrokovo.

»Preživetveni žanr« se je v zadnjem času populariziral in izrodil z resničnostnimi šovi, v katerih junak poje žuželko, tik preden bi ga od lakote pobralo, seveda, zraven pa nam v kamero odrecitira še njeno hranilno vrednost. Vaš junak je, četudi se mora enkrat na teden pokazati mami, v gozdu res čisto sam in brez pripomočkov. Počnejo mladi kaj takega?

Mladi me vedno znova presenetijo. S fanti in ženo sem večkrat potoval po Skandinaviji na zelo podoben način. Šotor, Kompas, zemljevid, hrana iz narave, ribe, borovnice, brusnice, maline (in nekaj makaronov za zraven pa plinski gorilnik), tri, štiri dni ali kar cel teden. Srečevali smo veliko mladih, ki so hodili po tistih prostranstvih na enak način kot mi. Razdalje so tam ogromne. Počutiš se res majhnega, ko prehodiš sto petdeset ali še več kilometrov, pa ne srečaš človeka niti ne vidiš hiše. Nebo je

kar nekako bližje, in ko se ulije, si hvalen za vsako pridobitev civilizacije. Je pa romantično ob jezeru po naporni hoji speči sveže ujete postrvi, ko si le s svojimi in ni nobenega drugega človeka na svetu. Res pa je, da telefon ne vleče. In do prve ambulante je kakšen teden. Komarjev je pa toliko, da lahko delaš kepe iz njih. Vsak košček raja na svetu ima kakšno napako.

Simonovo preživetje od enodimenzionalnih adrenalinskih avantur loči tudi premišljen odnos do narave, narava je postulirana kot vrednota in ne le kot poligon. Ampak tudi tega niste vključili zato, ker je zdaj modno, ne?

Nisem vedel, da je modno. Naravo obožujem in jo globoko spoštujem in se je hkrati bojim. Vem, česa je sposobna. Gora te pusti blizu samo v lepem vremenu. Če te ujame neurje na visoki višini, je preživetje zelo vprašljivo. Z Marijo sva bila v Andih, taborila na štirih tisočakah in potem obiskovala vrhove, ki so visoki šest tisoč metrov in čez. Ko vstaneš ob polnoči in se podaš v hudem mrazu na goro, kjer grmijo plazovi, kot bi se peljal proti tebi tovorni vlak, ko laziš čez ledeniške razpoke, kjer lahko en korak pomeni tudi zadnjega, takrat čutiš, kako ranljiv si. Narava je tako mogočna, da te to spoznanje vedno znova in znova presune. Če jo spoštuješ in prosiš, naj te spusti blizu, pa je to največje doživetje, kar jih je. Sem strasten ribič, nad in pod vodo. Morje je šele mogočno in strahno, ko se iz prijaznega prelevi v ježno. Nikoli ne ubijam brez potrebe. Imam tudi čebele. Te me »furt« (moja pokojna mama je bila iz Rošpoha) učijo. Ti imaš pamet, one pa milijone in milijone let nagonskega obnašanja. Vedno te naučijo (zame) kaj novega in delajo po svoje.

Da se v vašem romanu znajde kriminal, tudi ne bi smelo biti presenetljivo, četudi se zdi tokrat bolj v funkciji

avanturističnega pospeška. Ugrabitev otrok zaradi izsiljevanja oziroma odkupnin pri nas vseeno še ni, ne?

Vse tisto, kar se dogaja v svetu, slej ko prej pride k nam. Je le vprašanje časa. Otroci niso izvzeti, ko se zgodi kaj slabega, in zgodi se, da prav otroci potegnejo najkrajšo. Zloraba otrok, trgovina z belim blagom, suženjsko delo otrok v tovarnah brez plačila. Vsaj sto milijonov otrok dela vsak dan v nemogočih razmerah po vsem svetu. Starši se razhajajo in otroke uporabijo za orožje v boju s partnerji. Izsiljujejo in pogojujejo obiske pri drugemu roditelju ali pa jih prepovedujejo, onemogočajo. Ne plačujejo preživnin ... Z otroki delamo včasih res kriminalno. Klasične ugrabitve res še ni bilo, so pa že bile ugrabitve zaradi zgoraj navedenih razlogov.

V vaših mladinskih romanih mladim res ni prizanešeno. Zdi se, da jih morda med vsemi pisatelji postavljate pred najtežje probleme in bralec vam verjame, da si teh problemov ne izmišljujete. Pri vas ne kako predvidevamo, da je fikcija dobro podkrepljena z realnostjo. Koliko je res?

Ne. Življenje ne prizanaša. Ko udari strela, ko se utrga plaz, otroci niso izvzeti. Otroci in mladostniki doživljajo travme. Preizkušnje so vedno težje. Samo pogledaš okoli in vidiš, kaj vse se zgrne nanje. A zanimivo je, da se ti mali junaki kar dobro znajdejo in so presenetljivo močni. Takšne prikazujem v svojih romanih. Res so problemi težki, a jih zmorejo. Ne, problemov si ne izmišljujem. Genialni in hkrati neprilagojeni, otroci z izgubljenimi lasmi, otroci, ki prepotujejo pol sveta, otroci, ki jih zlorabijo veliki gospodje, politiki, otroci, ki žrtvujejo

za šport vse, kar poznajo v življenju ... To so moji junaki, moji sinovi, včasih kar sam, tisti, ki jih poznam in živijo v bližini. Nekdo, ki me presune in se potem rodi v meni zgodba, ki jo moram povedati na hitro in na dušek.

Veliki problemi zahtevajo močne mladostnike. Vaši to so ali postanejo. Kako? Zdi se, da za zaslombo vsaj enega odgovornega odraslega. Kako verjetno se zdi, da ga bodo v življenju res imeli?

Vsaka težka preizkušnja, ki jo premagáš, te obogati in utrdi. Z otroki ni nič drugače. Otroci ne potrebujejo učkjanja in odrivanja, da nekaj ni zanje ali da jim ni treba delati. Močni in ljubeči starši so vzor, ki mu otroci sledijo ne zato, ker starši tako rečejo, ampak ker začutijo, da je to prav. Toda ali bodo imeli odgovorne starše ali ne, ni mogoče predvideti.

Zadnja leta se manj ukvarjam s pravom in več s pisanjem. Največji projekt mojega mladinskega pisanja je serija Ognjeno pleme. Časovni okvir je leto 599 do 603. Prva knjiga *Pobeg* je izšla spomladi, druga je v tiskarni, tretjo sem ravno končal in nato sledita še dve. Pet knjig o otrocih, ki jih vodijo pogum, medsebojna ljubezen, povezanost in neustrašnost in ki premikajo meje mogočega in vplivajo na potek slovanskega osvajanja naše sedanje domovine. Navdihujoča zgodba o osupljivi sposobnosti otrok v stiski in priložnost, da se mladi bralci zavedo svojih korenin. Vmes sem napisal tudi mladinsko kriminalko, ki bo izšla naslednje leto. Res je tudi, da se ukvarjam z novim romanom za odrasle.

Petra Vidali

Večer, 12. 9. 2019